

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)

«___» _____ 2025 р.

РЕФЕРАТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за бакалаврською програмою професійного спрямування
«Податкова та митна справа»
на тему: **«Податки як основа формування місцевих бюджетів»**

Виконавець:

студент 42 групи ФФБС:

Златов Андрій Любомирович _____

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Кир'язова Тетяна Олександрівна _____

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У контексті сьогоденішнього соціально-економічного розвитку України ключовим питанням постає фінансова незалежність органів місцевого самоврядування. Для стабільного розвитку територіальних громад, покращення якості публічних послуг та забезпечення потреб громадян необхідне результативне функціонування місцевих бюджетів. Податкові надходження відіграють визначальну роль у формуванні фінансової бази на місцевому рівні.

Податки є не лише основним джерелом доходів місцевих бюджетів, а й важливим інструментом регулювання економічних процесів на місцях. Вони визначають можливості органів місцевої влади щодо реалізації власних повноважень, забезпечення соціальної інфраструктури, підтримки малого і середнього бізнесу, а також стимулювання інвестиційної активності на територіях.

З урахуванням процесів децентралізації влади в Україні, роль податкових надходжень до місцевих бюджетів значно зросла. Зазнала суттєвих змін і система місцевого оподаткування. Однак, не дивлячись на позитивні тенденції щодо розвитку місцевого самоврядування, рівень їх фінансової автономії залишається невисоким, про що свідчить значна частка трансфертів в доходах місцевих бюджетах та недостатній рівень місцевих податків і зборів. Зазначені питання обумовлюють актуальність обраної теми.

Метою дослідження є виявлення ролі податків у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів, аналіз основних податкових надходжень, що акумулюються на місцевому рівні, та обґрунтування шляхів збільшення податкових доходів місцевих бюджетів.

Відповідно до поставленої мети були визначені наступні *завдання*:

- розкрити економічну сутність податків, їх ознаки та функції;
- визначити класифікацію податків та принципи формування місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень;
- основні засади та особливості встановлення місцевих податків і зборів в Україні;
- проаналізувати податкові надходження місцевих бюджетів України;
- визначити фіскальну ефективність місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів;
- виявити вплив податкових надходжень на формування бюджету Одеської міської територіальної громади;
- дослідити зарубіжний досвід формування податкових надходжень місцевих бюджетів;
- обґрунтувати шляхи збільшення доходів місцевих бюджетів України за рахунок податкових надходжень.

Об'єктом дослідження є процес формування дохідної частини місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень.

Предметом дослідження є економічні відносини між державою, фізичними та юридичними особами з приводу сплати податків, що формують місцеві бюджети в Україні.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених у роботі завдань використовувалися наступні методи: спостереження, економічного та статистичного аналізу, метод обробки показників у динаміці, синтезу, порівняння, групування даних, узагальнення, графічний метод.

Інформаційна база дослідження. Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, Закони України, рішення міської Ради Одеської міської територіальної громади, дані Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, сайту Одеської міської територіальної громади, підручники, навчальні посібники, праці вітчизняних та зарубіжних науковців, Інтернет-ресурси, які узагальнюють інформацію щодо формування дохідної частини місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень.

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи викладені в науковій праці «Місцеві податки і збори у формуванні доходів місцевих бюджетів».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи викладено на 72 сторінках, що містить 18 рисунка, 16 таблиць, 6 додатків на 4 сторінках. Список використаних джерел налічує 50 найменувань на 5 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми дослідження, визначаються мета, завдання, предмет, об'єкт, інформативна база та методи дослідження. Основна частина складається із трьох розділів.

У першому розділі розглянуто теоретичні та організаційні засади оподаткування, у тому числі економічна сутність податків, їх ознаки, функції та класифікація. Досліджено принципи формування місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень, основні засади та особливості встановлення місцевих податків і зборів в Україні.

У другому розділі проведено моніторинг податкових надходжень місцевих бюджетів України. Досліджено фіскальну ефективність місцевих податків і зборів при формуванні доходів місцевих бюджетів. Визначено вплив податкових надходжень на формування бюджету Одеської міської територіальної громади.

У третьому розділі проведено дослідження зарубіжного досвіду формування податкових надходжень місцевих бюджетів та можливостей його імплементації у вітчизняну практику. Запропоновано шляхи збільшення доходів місцевих бюджетів України за рахунок податкових надходжень.

Зроблено висновки.

ВИСНОВКИ

Проведене у кваліфікаційній роботі бакалавра дослідження на тему «Податки як основа формування місцевих бюджетів» дало змогу зробити такі висновки:

1. Економічна сутність податків полягає у перерозподілі частини створеного в країні валового внутрішнього продукту (ВВП) на користь держави. Сплачуючи податки, громадяни та підприємства передають державі частину своїх доходів, які потім використовуються для фінансування державних витрат. Таким чином, економічна сутність податків полягає у забезпеченні фінансування державних функцій, регулюванні економічних процесів та розподілі суспільних благ. Ефективна та справедлива система оподаткування є запорукою стабільного економічного розвитку та добробуту суспільства.

2. Податки є потужним інструментом регулювання економічних процесів. Держава може стимулювати або стримувати певні види економічної

діяльності, встановлюючи відповідні ставки оподаткування. Більшість сучасних вчених виокремлюють такі основні функції – фінансову розподільну та регулюючу.

3. Місцеві податки та збори відіграють подвійну роль: з одного боку – як джерело надходжень до місцевих бюджетів, з іншого – як інструмент економічного впливу, що дозволяє підтримувати стабільність підприємств та стимулювати розвиток пріоритетних секторів економіки на відповідних територіях. Крім того, ці податки виконують важливі фінансові, соціальні та регулюючі функції, виступаючи чинником забезпечення економічної стабільності на місцевому рівні.

4. У структурі доходів місцевих бюджетів найбільшу частку займають податкові надходження і складають від 59,7% до 70,8% за досліджуваний період. У 2024 році частка податкових надходжень місцевих бюджетів відносно ВВП зменшилася до 5,8% порівняно з 7,6% у 2022 році та 6,6% у 2023 році. Найголовнішим фактором стало пріоритетне фінансування сектору оборони з державного бюджету, тому з 1 жовтня 2023 року було вилучено «військовий» ПДФО до державного бюджету з метою фінансування оборонних потреб.

5. Основними джерелами податкових надходжень до місцевих бюджетів є податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва, плата за землю, податок на майно (зокрема на нерухомість), акцизний податок з роздрібною торгівлі підакцизними товарами тощо.

6. Не дивлячись на те, що значна частка податку на доходи фізичних осіб, а саме 25 % спрямовується до держбюджету, він продовжує посідати позицію найвагомішого за обсягом джерела дохідної частини місцевих бюджетів – 69,2 % - 58,4%. На зниження частки ПДФО відносно ВВП у 2023-2024 роках головним чинником вплинуло вилучення військового ПДФО до державного бюджету.

7. Збільшення акцизного податку (АП) у 2024 році до 27,8 млрд. грн., що складає 6,3% податкових надходжень, передусім обумовлено зростанням АП з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів, а саме тютюнових виробів. У 2024 році ставки АП на тютюнові вироби підвищувались. З 1 січня 2024 р. були збільшені специфічні ставки акцизного податку на 20% що стосувалося тютюнових виробів тютюну та промислових замінників тютюну це підвищення стала частиною стратегії поступового наближення українського законодавства до вимог Європейського союзу.

8. Аналіз надходжень місцевих податків і зборів та їхньої частки у ВВП України у 2020–2024 роках демонструє поступове зростання абсолютного обсягу надходжень місцевих податків і зборів — з 75,7 млрд.грн. у 2020 році до 119,8 млрд.грн. у 2024 році. Однак, у відносному вимірі (як частка у ВВП) частка місцевих податків і зборів залишалася відносно стабільною, коливаючись у межах 1,5%–1,8%. Частка місцевих податків і зборів в доходах Зведеного бюджету коливається від 3,2% до 8,7%.

9. Проведений аналіз даних свідчить, що в період з 2020 по 2024 роки структура місцевих податків і зборів в Україні демонструє стабільне надходження двох основних джерел — єдиного податку та податку на майно. Сукупно вони формували понад 99% усіх надходжень у межах місцевих податків.

10. Аналіз міжнародного досвіду свідчить, що податкові надходження є ключовим інструментом зміцнення місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. Вони забезпечують стабільну фінансову основу для розвитку територій,

сприяють підвищенню ефективності управління та дозволяють громадам самостійно вирішувати питання місцевого значення. Більшість розвинутих країн забезпечують високий рівень податкової автономії місцевих органів влади.

11. Для покращення ситуації в Україні доцільно реалізувати такі заходи: розширити дохідні повноваження органів місцевого самоврядування у сфері податків; надати їм право самостійно вводити додаткові місцеві податки з більш широкого переліку; запровадити нові збори (на переробку сміття, благоустрій, інфраструктурне оновлення), які забезпечать додаткові джерела фінансування; змінити підхід до визначення бази оподаткування нерухомості — вона має базуватись на ринковій вартості об'єкта, як це робиться у розвинених країнах.

Збільшення податкових надходжень до місцевих бюджетів України вимагає всебічного підходу — від покращення механізмів адміністрування податків до активного стимулювання економічної активності на територіях громад. Тільки за умови реалізації таких заходів органи місцевого самоврядування зможуть досягти реальної фінансової автономії та ефективності у своїй діяльності.

АНОТАЦІЯ

Златов А.Л. «Податки як основа формування місцевих бюджетів»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньою програмою професійного спрямування «Податкова та митна справа». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2025.

У роботі розглядаються теоретичні та організаційні засади оподаткування, у тому числі економічна сутність податків, їх ознаки, функції та класифікація. Досліджено принципи формування місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень. Розглянуто основні засади та особливості встановлення місцевих податків і зборів в Україні.

Проаналізовано динаміку податкових надходжень місцевих бюджетів України. Досліджено фіскальну ефективність місцевих податків і зборів при формуванні доходів місцевих бюджетів. Визначено вплив податкових надходжень на формування бюджету Одеської міської територіальної громади.

Проведено дослідження зарубіжного досвіду формування податкових надходжень місцевих бюджетів та можливостей його імплементації у вітчизняну практику. Запропоновано шляхи збільшення доходів місцевих бюджетів України за рахунок податкових надходжень.

Ключові слова: податки, податкові надходження, збори, бюджет, доходи бюджету, місцеві бюджети, місцеві податки та збори.

ANNOTATION

Zlatov A.L. «Taxes as the basis for generating local budget revenues»

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty 072 «Finance, banking and insurance» under the professional educational program in the direction «Tax and Customs Affairs». – Odesa National University of Economics. - Odesa, 2025.

The paper examines the theoretical and organizational principles of taxation, including the economic essence of taxes, their characteristics, functions and classification. The

principles of forming local budgets at the expense of tax revenues are studied. The main principles and features of establishing local taxes and fees in Ukraine are considered.

The dynamics of tax revenues of local budgets of Ukraine have been analyzed. The fiscal efficiency of local taxes and fees in the formation of local budget revenues has been studied. The influence of tax revenues on the formation of the budget of the Odessa urban territorial community has been determined.

A study of foreign experience in the formation of tax revenues of local budgets and the possibilities of its implementation in domestic practice has been conducted. Ways of increasing the revenues of local budgets of Ukraine at the expense of tax revenues have been proposed.

Key words: taxes, tax revenues, fees, budget, budget revenues, local budgets, local taxes and fees.